

УДК 343.9.

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.1.14>**В. М. Комісарук**

аспірант

Класичного приватного університету

Д. А. Рябчинський

адвокат

адвокатське об'єднання «ЛЕГЕС»

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ОРГАНАМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ТА ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ЗСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджуються основні напрямки діяльності та продемонстровано зростання ролі таких спеціальних суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням як органи охорони державного кордону України та військова служба правопорядку в Збройних силах України в умовах воєнного стану. Розглянуто наукові підходи щодо виокремлення спеціальних суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, що дозволило віднести вказані органи до цієї групи суб'єктів, оскільки відповідно до визначених законом функцій вони наділені повноваженнями здійснювати запобіжні заходи щодо випередження, обмеження, усунення криміногенних явищ та процесів, захисту людини і соціальних благ, а також заходи щодо відвернення та припинення кримінальних правопорушень. Вказані органи здійснюють спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням, виконуючи правоохоронні функції. Розглянуто специфіку здійснення запобігання цими органами різним видам кримінальних правопорушень, тенденція щодо збільшення яких має місце після початку збройної агресії РФ, зокрема діяльності диверсійно-розвідувальних груп незаконного переміщення через державний кордон України та ін. Уточнено коло органів охорони державного кордону як спеціальних суб'єктів в структурі ДПСУ, а саме такими є: прикордонний загін (в тому числі мобільний прикордонний загін), окремий контрольно-пропускний пункт та авіаційна частина. Акцентовано на важливості діяльності військової служби правопорядку в Збройних силах України в аспекті запобігання як військовим кримінальним правопорушенням, так і кримінальним правопорушенням, які вчинюються військовослужбовцями в цілому. Акцентовано на актуальних напрямках діяльності цього органу щодо запобігання та/або припинення самовільного залишення військової частини або місця служби, незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, незаконного придбання та зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, потрапляння таких речовин та алкогольної продукції в зону бойових дій.

Ключові слова: запобігання кримінальним правопорушенням, спеціальний суб'єкт, орган охорони державного кордону, військова служба правопорядку, збройні сили України, кримінальне правопорушення.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану актуалізується проблематика належного запобігання окремими правоохоронними органами кримінальним правопорушенням як спеціальними суб'єктами. Оцінюючи зміни в структурі вчинених кримінальних правопорушень з початком воєнного стану фахівці слушно звертають увагу на помітне збільшення частки засуджених за кримінальні правопорушення

проти авторитету органів державної влади, проти основ національної безпеки, а також проти миру й безпеки людства на противагу превалюючим до початку повномасштабної агресії РФ проти України у 2022 році кримінальним правопорушенням, як от проти власності, життя та здоров'я та незаконного обігу наркотиків [1]. Беззаперечним фактом є збільшення також кількості кримінальних правопорушень

проти недоторканності державного кордону (зокрема незаконне переправлення осіб через державний кордон України), забезпечення призову та мобілізації, а також військових кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями. У зв'язку з чим актуалізується питання підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у напрямку запобігання та припинення вчинення вказаних діянь, зокрема таких спеціальних суб'єктів як органи охорони державного кордону та військова служба правопорядку.

Мета дослідження – проаналізувати основні напрямки діяльності органів охорони державного кордону та військової служби правопорядку у Збройних силах України як спеціальних суб'єктів запобігання тим кримінальним правопорушенням, що мають тенденцію до кількісного збільшення в умовах воєнного стану.

Стан опрацювання проблематики. Особливостям запобігання окремим видам кримінальних правопорушень, вчиненим в умовах воєнного стану в Україні були присвячені публікації Карчевського В.М. (2024 р.) [1], Богатирьова І.Г., (2023 р.) [2;3], Орлова Ю.В. (2023 р.) [4], Степанової Ю.П., яка виокремила види кримінальних правопорушень, протидія яким здійснюється Державною прикордонною службою України [5] та ін. Утім в межах цих досліджень не виокремлювалася роль окремих органів охорони державного кордону та військової служби правопорядку в ЗСУ як спеціальних суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. В кримінології суб'єктами запобігання кримінальним правопорушенням визнаються державні органи, громадські організації, соціальні групи, службові особи чи громадяни, які здійснюють, розроблення і реалізацію заходів щодо випередження, обмеження й усунення причин та умов злочинності і недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях [6, с. 161]. Утім це узагальнене (широке) розуміння суб'єкта кримінального правопорушення, що не ураховує специфіку та напрямки діяльності окремих них, які суттєво різняться.

За специфікою запобіжної діяльності розрізняють суб'єктів які: 1) визначають її основні напрямки, завдання, форми, планують, спрямовують та контролюють, забезпечують її правове регулювання; 2) здійснюють безпосереднє управління і координацію окремими напрямками запобігання кримінальним правопорушенням; 3) виявляють та вивчають об'єкт запобіжного впливу й інформують про нього інших суб'єк-

тів; 4) виконують запобіжні заходи щодо випередження, обмеження, усунення криміногенних явищ та процесів, захисту людини і соціальних благ; 5) реалізують заходи щодо відвернення та припинення кримінальних правопорушень [7, с. 161]. При цьому особливість того чи іншого суб'єкта і межі повноважень в сфері запобігання кримінальним правопорушенням обумовлені їх статусом, тобто для певних суб'єктів така діяльність обумовлена повноваженнями, визначеними законом або іншими нормативно-правовими актами, для інших соціальним статусом або ж громадянськими обов'язками.

За рівнями функціонування суб'єктів запобіжної діяльності поділяють на три групи. До суб'єктів загальносоціального запобігання належать органи влади а також громадські формування, що не виконують безпосередньо правоохоронні функції (міністерства, органи місцевого самоврядування, партії, профспілки та ін.). До групи суб'єктів спеціально-кримінологічного запобігання відносять державні органи, що виконують правоохоронні функції, громадські організації, що виконують правоохоронні функції, та приватні й громадські утворення, що сприяють виконанню правоохоронних завдань. До групи суб'єктів індивідуального запобігання відносять працівників правоохоронних органів, співробітників інших державних установ та окремих громадян [6, с. 669].

Існує і інша система таких органів. Зокрема залежно від цілей і завдань, а також функціональних обов'язків суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням їх поділяють на 2 групи: 1) суб'єкти, які діють на загальносоціальному рівні та 2) спеціальні суб'єкти, які, в свою чергу, поділяються на – державні органи, спеціально створені для боротьби зі злочинністю (органи, що діють у межах кримінального судочинства – правоохоронні органи) та органи, що діють за межами кримінального судочинства [7, с. 574]. Існують і інші підходи до класифікації суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням.

В умовах воєнного стану діяльність окремих з таких спеціальних суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням актуалізувалася, зважаючи на зростання, в першу чергу, зовнішніх загроз для національної безпеки (порушення державного кордону, зростання кількості диверсійних груп), кримінальних правопорушень в сфері недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (незаконне переправлення осіб через державний кордон

України), а також різке зростання кількості окремих військових кримінальних правопорушень (дезертирство, самовільне залишення військової частини та ін.).

Так, зокрема, «контролюючи додержання громадянами та службовими особами встановлених законодавством правил в'їзду, виїзду, перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію іноземних громадян та осіб без громадянства, реєстраційні та міграційні підрозділи здійснюють запобігання окремим видам злочинів, проникненню в Україну або виїзду з України (в тому числі екстрадиції) суспільно-небезпечних осіб або запобігання вчиненню порушень у сфері міграції та реєстрації в Україні» [7, с. 164]. Задля належного здійснення таких завдань в структурі Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) діє орган охорони державного кордону, який є оперативно-службовою та адміністративно-господарською ланкою ДПСУ, яка безпосередньо виконує поставлені перед ДПСУ завдання у межах визначеної ділянки щодо забезпечення недоторканності державного кордону України [8].

Степанова Ю.П. пропонує виокремлювати види кримінальних правопорушень, протидія яким здійснюється державною прикордонною службою України залежно від функцій ДПСУ. Таким чином, в межах виконання функцій ДПСУ здійснюється протидія наступним кримінальним правопорушенням: проти основ національної безпеки України; у сфері недоторканності державних кордонів, кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку переміщення через державний кордон України певних товарів/предметів, проти довкілля; у сфері недоторканності державних кордонів проти довкілля, передбачені ст. ст. 243, 244, 249, 250 КК України; у сфері господарської діяльності (ст. 206-1 КК України); проти громадської безпеки (ст. 258 – 258-5 КК України); проти безпеки руху та експлуатації транспорту (ст. 278 КК України); проти авторитету органів державної влади (ст. 339 КК України); проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (ст. ст. 441, 446 КК України); проти громадської безпеки (ст. ст. 255-256 КК України), а також протидії кримінальним правопорушенням, які вчиняються цими організованими злочинними угрупованнями; проти громадської безпеки (ст. ст. 258–258-5, 260 КК України), які можуть поєднуватись із вчиненням кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 201, 267, 269,

332–332² КК України; проти основ національної безпеки України (ст. 112 КК України), авторитету органів державної влади (ст. ст. 344, 346, 349 КК України); проти суспільних відносин у сфері підтримання нормальних міждержавних відносин, що забезпечують мирну співпрацю держав (ст. 444 КК України) [5, с. 251]. При цьому основними кримінальними правопорушеннями, щодо яких здійснюються заходи запобігання визнано наступні кримінальні правопорушення: проти основ національної безпеки України; у сфері недоторканності державних кордонів; проти встановленого порядку переміщення через державний кордон України певних товарів/предметів; проти довкілля; проти встановленого порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї; проти громадської безпеки; проти авторитету органів державної влади; проти суспільних відносин у сфері підтримання нормальних міждержавних відносин, що забезпечують мирну співпрацю держав тощо. Супутніми є кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності; проти встановленого порядку обігу та використання документів; проти життя та здоров'я особи; проти встановленого з метою протидії залученню в економіку «брудних» коштів порядку здійснення господарської діяльності [5, с. 254]. Ми поділяємо таку позицію в цілому, утім вважаємо, що потребує уточнення коло суб'єктів, які можуть реалізуючи функції ДПСУ здійснювати запобігання певній категорії кримінальних правопорушень, адже структура ДПСУ є складною.

Ураховуючи загрози національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону одним із завдань органів охорони державного кордону в період правового режиму воєнного стану та в особливий період є забезпечення охорони державного кордону України, участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами противника в контрольованих прикордонних районах та відсічі збройної агресії [9; 10]. Протидія диверсійно-розвідувальним групам чи незаконним військовим формуванням, які діють із закордону, як правило, починається на державному кордоні, а саме: намагання перетнути державний кордон законним шляхом через визначенні пункти пропуску за дійсними чи підробленими документами; незаконне перетинання державного кордону поза межами пунктів пропуску через державний кордон [11, с. 54]. Тому, відповідно до вимог Закону України «Про Державну прикордонну службу України» на органи охорони державного кордону покла-

дено функцію з участі у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, а також припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, що порушили порядок перетинання державного кордону України і завдання з участі у виконання заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного і надзвичайного стану [12]. Тож перелік вказаних вище кримінальних правопорушень, яким здатні запобігти органи охорони державного кордону включає також і диверсії, передбачені ст. 113 КК України. Адже в умовах війни діяльність диверсійно-розвідувальних груп спрямована на знищення цивільної інфраструктури, поширення «фейків», викриття місць розташування сил безпеки та оборони України для подальшого наведення артилерії, дронів чи ракет [13, с. 153].

Звернення до «Положення про орган охорони державного кордону Державної прикордонної служби» свідчить, що такими спеціальними суб'єктами в структурі цього органу визнаються: прикордонний загін (в тому числі мобільний прикордонний загін), окремий контрольно-пропускний пункт та авіаційна частина [8]. У складі органу охорони державного кордону функціонують оперативно-розшукові підрозділи. Оперативно-розшукові підрозділи органів охорони державного кордону здійснюють оперативно-розшукову діяльність відповідно до ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», що однозначно дозволяє віднести такий орган до правоохоронного. Слушними є міркування з приводу особливостей здійснення оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану. Так, приміром, визнаючи, що оперативно-розшукова діяльність має місце в професійній діяльності прикордонників, в тому числі в умовах правового режиму воєнного стану, оскільки є ефективним інструментарієм стосовно забезпечення захисту державного кордону за рахунок виявлення кримінальних правопорушень, що готуються або осіб, які готують кримінальні правопорушення, фахівці зауважують, що в цей період змінюються саме види протиправної діяльності, що виявляються. Якщо в мирний час або особливий період основний масив становлять типові прояви транскордонної злочинності (контрабанда, торгівля людьми, незаконне переправлення осіб через державний кордон України, порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України, незаконне

перетинання державного кордону України тощо), то в умовах правового режиму воєнного стану збільшується кількість злочинів проти основ національної безпеки України, кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державного кордону, забезпечення призову та мобілізації, військові кримінальні правопорушення, кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [14, с. 40]. Тож для уточнення видів кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється запобігання доцільно урахувати саме основні завдання та повноваження органів охорони державного кордону, які визначені в Розділі II «Положення про орган охорони державного кордону Державної прикордонної служби України» для прикордонного загону, у тому числі, мобільного прикордонного загону, для окремого контрольно-пропускного пункту та авіаційної частини [8]. Вказуючи, що у Збройних Силах України відповідальність за реалізацію функції запобігання злочинності покладена на Військову службу правопорядку, яка має широкий спектр повноважень для забезпечення правопорядку та військової дисципліни, говорять, що згаданий документ не містить конкретних положень щодо запобігання військовим кримінальним правопорушенням [15, с. 518]. Утім безпосередньо в ст. 1 ЗУ «Про військову службу правопорядку», яка визначає статус і призначення цієї служби, вона визнається спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України, призначеним для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах [16].

Як ми вже зазначали вище, питання належного виконання функціональних обов'язків приміром співробітниками військової служби правопорядку (далі – ВСП) як спеціального суб'єкта запобігання військовим правопорушенням акту-

алізується в умовах воєнного стану. Так, показано, що в 2023 році найбільше було засуджено військовослужбовців за: злочини проти національної безпеки – 33 особи, проти життя та здоров'я – 233 особи, кримінальні правопорушення проти власності – 199 осіб, кримінальні правопорушення проти громадської безпеки – 295 осіб (здебільшого незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами – 275 осіб), проти безпеки руху та експлуатації транспорту – 131 особа, проти громадського порядку і моральності – 67 осіб (здебільшого хуліганство – 64 особи), у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення – 1086 осіб (здебільшого незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту – 1058 осіб); проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян – 549 осіб (здебільшого підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів – 522 особи); військові злочини – 2535 (переважно самовільне залишення військової частини або місця служби – 1539 осіб, непокоря – 664 особи, дезертирство – 109 осіб) [17]. З цих даних слідує, що саме самовільне залишення військової частини або місця служби становить найбільший відсоток в структурі злочинності військовослужбовців. Зважаючи, що до таких осіб діє більш жорстка кримінально-правова політика, яка полягає в забороні суду пом'якшувати їм покарання або ж звільняти від відбування покарання з випробуванням, що передбачено 69 та 75 КК України наразі передбачена можливість таких військовослужбовців повернутися до служби. Зокрема, ст. 401 КК України була доповнена частиною 4 у формулюванні «Особа, яка під час дії воєнного стану вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407, 408 цього Кодексу, може бути звільнена від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, якщо вона добровільно звернулася із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до цієї або іншої військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби та за наявності письмової згоди командира (начальника) військової частини (установи) на продовження

проходження такою особою військової служби» [18]. Військова служба правопорядку роз'яснює таким особам, а також їх родичам та близьким, що для реалізації такої можливості особа, яка вчинила зазначені вище злочини, має повернутися до своєї військової частини чи звернутися до військового комісаріату за місцем проживання, або прибути до найближчого органу Військової служби правопорядку, де зробити зізнання та надати первинне пояснення щодо причин самовільного залишення військової частини. При цьому наголошується, що за відсутності тяжких наслідків або фактів вчинення інших злочинів, застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у ході досудового слідства ініційовано не буде, а в ході вирішення питання щодо правових наслідків самовільного залишення військової частини до уваги приймаються й інші причини та умови, що могли спонукати до дій по залишенню військовослужбовцем військової частини, включаючи збіг тяжких сімейних обставин, наявність позастатутних відносин та інші [19]. З іншого боку залишається затребуваним і інший напрямок роботи ВСП, пов'язаний із контролем за поведінкою військовослужбовців щодо дотримання ними вимог Дисциплінарного статуту, яким заборонено вживати під час проходження військової служби (крім медичного призначення) наркотичні засоби, психотропні речовини чи їх аналоги, а також не вживати спиртні напої під час виконання обов'язків військової служби [20], виявленням та попередженням вчинення військовослужбовцями кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних речовин (зокрема ч.1 т. 309 КК), а також незаконного поводження зі зброєю, боеприпасами та вибуховими речовинами (зокрема ч. 1 ст. 263 КК).

Висновки. Отже, такі органи охорони державного кордону, як прикордонний загін (у тому числі мобільний прикордонний загін), окремий контрольно-пропускний пункт та авіаційна частина, а також військова служба правопорядку у ЗСУ є спеціальними органами запобігання кримінальним правопорушенням, які передусім реалізують заходи відвернення й припинення кримінальних правопорушень на підставі безпосередньо визначених законом повноважень. В умовах збройної агресії РФ проти України основні напрями діяльності органів охорони державного кордону зосереджені на запобіганні, відверненні та припиненні кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки (зокрема діяльності диверсій-

но-розвідувальних груп на території України), незаконного переправлення осіб через державний кордон, незаконного перетинання державного кордону, кримінальних правопорушень проти громадської безпеки; а військової служби правопорядку у ЗСУ – військових кримінальних правопорушень, зокрема самовільного залишення військової частини або місця служби, незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, незаконного придбання та зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, потрапляння таких речовин та алкогольної продукції в зону бойових дій.

Список використаної літератури:

1. Карчевський М.В. Протидія злочинності в умовах війни: аналіз статистичних даних (2013–2023). *Науковий вісник Львівського національного університету внутрішніх справ*. 2024. № 2. С. 80-90.
2. Богатирьов І.Г. Заходи запобігання протидії та запобігання організованим злочинності в умовах воєнного стану в Україні. Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення: матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 26 вересня 2023 р.) / редкол. : Вербенський М.Г., Опришко І.В., Кулик О.Г. та ін. Київ : ДНДІ МВС України, 2023. С. 147–150.
3. Богатирьов Іван, Богатирьов Андрій. Організована злочинність в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх подолання. *Law & Border*. 2024. № 1 (3). С. 5-26.
4. Орлов Ю.В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри: монографія. Харків : Право, 2023. 252 с.
5. Степанова Ю. П. Види кримінальних правопорушень, протидія яким здійснюється Державною прикордонною службою України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3(118). С. 249–255.
6. Кримінологія: підручник / За заг. ред. Б.М. Головіна. Харків: Право, 2020. 384 с.
7. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т.2: М-Я/ наук. ред. О.М. Литвинов. Харків: Факт, 2021. 870 с.
8. Положення про орган охорони державного кордону Державної прикордонної служби, затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України 30 листопада 2018 року № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-18#n15> (дата звернення 20.01.2025).
9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. N 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст.250.
10. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 9, ст.106.
11. Цевельов О.Є., Вітер Д.В., Безбах В.С. Робота штабу органу охорони кордону під час організації операцій з ліквідації диверсійно-розвідувальних груп. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім.Івана Черняхівського*. 2021. № 3 (73). С. 53-59.
12. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 27, ст.208.
13. Боровик Микола. Протидія диверсійно-розвідувальним групам противника підрозділами національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і безпека*. 2024. № 1 (92). С. 152-162.
14. Вітровчак В. Г., Кушнір Я. О. До питання оперативно-бойової діяльності органів охорони державного кордону на прикладі бойового досвіду прикордонного загону. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 34-45.
15. Коломієць Н.В., Соседка С.В. Запобігання вчиненню військових кримінальних правопорушень (в контексті ст. 402, 407, 408 КК України). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2014. № 4. С. 515-519.
16. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 32. Ст. 1225.
17. Звіт про склад засуджених за 2023 рік (форма № 7 річна).
18. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001, № 25-26, ст.131.
19. Порядок дій військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини та спонукання таких осіб до з'явлення з повинною чи повернення до військових частин (місць служби). URL: <https://hups.mil.gov.ua/assets/doc/public-information/samovilne-zalishennya-viyskovoyi-chastini.pdf> (дата звернення 27.01.2025).
20. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 22-23, ст.19.

Komisaruk V. M., Ryabchynskyi D. A. Prevention of Criminal Offenses by the State Border Guard and Military Law Enforcement Service of the Armed Forces of Ukraine under Martial Law

The article examines the areas of activity and demonstrates the growing role of such special subjects of criminal offenses prevention as the State border protection bodies of Ukraine and the military law enforcement service of the Armed Forces of Ukraine under martial law. The author examines the scientific approaches to the allocation of special subjects of criminal offenses prevention, which allowed to refer these bodies to this group of subjects, since, in accordance with the functions defined by law, they are empowered to take preventive measures to prevent, limit, eliminate criminogenic phenomena and processes, protect human and social goods, as well as measures to prevent and suppress criminal offenses. These bodies carry out special criminological prevention of criminal offenses and perform law enforcement functions.

The author examines the specifics of prevention by these bodies of various types of criminal offenses, the tendency of which has been increasing since the beginning of the armed aggression of the Russian Federation, in particular, the activities of sabotage and reconnaissance groups of illegal movement across the state border of Ukraine, etc. The author clarifies the range of state border protection bodies as special entities within the structure of the State Border Guard Service of Ukraine, namely: a border detachment (including a mobile border detachment), a separate checkpoint and an aviation unit. The article focuses on the current activities of this body to prevent and/or stop unauthorized leaving of a military unit or place of service, illegal handling of weapons, ammunition or explosives, illegal acquisition and storage of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues without the purpose of sale, and the entry of such substances and alcohol products into the combat zone.

Key words: prevention of criminal offenses, special subject, state border protection body, military law enforcement service, armed forces of Ukraine, criminal offense.